

CENA 10 DIN

LETNA NAROČNINA 250.-
DIN - TEKOCI RACUN
PRI KOMUNALNI BANKI
V LJUBLJANI ST. 60-KB-
5-2-367 S POSEBNO OZ-
NAKO: ZA NAŠO SKUP-
NOST.

SKUPNOST

MITRA MITROVIĆ

KADRI ZA GOSPODARSTVO

Sirina in naglica socialistične graditve, pospešena industrializacija in gospodarski razvoj naše države povzročajo, da je vprašanje kadrov nenehno odprto.

V minulih letih socialistične graditve se je zaposlilo nad milijon novih delavcev in uslužbencev v gospodarstvu. Naš gospodarski razvoj predpostavlja še nadaljnji stalni dotok nove delovne sile. Dvig tehnične osnove naše proizvodnje na višjo raven zahteva več bolj kvalificiranih ljudi; sodobni proizvodni proces zahteva tudi drugačno, bolj sodobno kvalifikacijo kadrov. Usmeritev k večji delovni produktivnosti je razen od povečanja osebnih naporov in rešitve drugih vprašanj vsekakor odvisna tudi od izboljšanja strokovnosti proizvajalcev. Težavno si je zamisliti investicije brez investiranja sredstev za vzgojo novih strokovnih kadrov.

Družbeni socialistični odnosi pa zopet po svoji strani odpirajo problem, kako omogočiti bolj široko delovnim ljudem in mladim pokolenjem izobraževanje in kako jim nuditi širše in bolj stalne perspektive za napredek in izpopolnjevanje. Sistem delavskega upravljanja priteguje nove in nove ljudi na družbene položaje v podjetjih in organih ljudske oblasti, katerih posle ni mogoče uspešno opravljati brez poznavanja družbeno ekonomskih problemov.

Vse to so pozitivne posledice našega razvoja in vzpona. Zato je načrtovanje problema strokovnih kadrov z najširše strani, tako gospodarske kakor družbeno politične, vedno aktualno. V tem trenutku je še bolj aktualno, ker je neskladje med gospodarskim razvojem in razvojem kadrov zelo očitno in zahteva pravočasno ukrepanje glede planiranja kadrov ter zgraditve čvrstega in širokega sistema izobraževanja ter izpopolnjevanja kadrov v gospodarstvu.

Neugodna kvalifikacijska struktura delovne sile

Z vrsto statističnih podatkov je lahko dokazati neugoden kvalifikacijski položaj kadrov v gospodarstvu, in to v nekaterih vejah od kvalificiranih delavcev naprej do najvišjih strokovnjakov.

Po podatkih o prevedbi delavcev v zvanja iz leta 1950 je kvalifikacijska struktura delovne sile bila naslednja:

Na sto delavcev je odpadlo v vsem gospodarstvu:

visokokvalificiranih	9,1
kvalificiranih	28,3
polkvalificiranih	20,7
nekvalificiranih	41,9
V industriji in rudarstvu:	
visokokvalificiranih	9,5
kvalificiranih	29,2
polkvalificiranih	20,4
nekvalificiranih	40,9

Računajo, da znaša povprečni dotok zaposlenega osebja v družbenem sektorju gospodarstva (nova delovna sila) zaradi razvoja gospodarstva 126.000 novih delavcev na leto, zaradi navadne reprodukcije pa 33.000 novih delavcev. V letih 1954 in 1955 so ugotovili povečanje dotoka nekvalificiranih delavcev. Stvarno stanje, ki je bilo ugotovljeno pri kvalifikacijski strukturi letnega dotoka, nam kaže, da imamo pri kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcih 26.000 do 35.000 (v vseh vejah gospodarstva) primanjkljaja na leto, v industriji in rudarstvu pa imamo 15.000 do 23.000 primanjkljaja kvalificiranih delavcev. Med kvalifici-

ranimi delavci je malo takih, ki imajo šole. V nekaterih vejah je primanjkljaj v posameznih poklicih in kvalificiranih delavcev tako velik, da ni mogoče nadomestiti niti navadne reprodukcije tudi pri tako neugodnem kvalifikacijskem sestavu.

Bodoči dotok novih delavcev skriva v sebi stalno nevarnost, da bo prihajalo v gospodarstvo vse več nekvalificiranih ali polkvalificiranih (priučeni) delavcev, če ne bomo podvzeli določenih ukrepov, da se hitreje in bolj sistematično popravi ta kvalifikacijski sestav na tej stopnji gospodarskega razvoja. V ta namen sta nam na razpolago dve poti: prva nam veleva razviti širok in mnogovrsten sistem kvalificiranja zaposlene delovne sile v gospodarstvu ter nove nekvalificirane delovne sile, ki prihaja vsako leto, razviti dopolnilni sistem prekvalificiranja in izpopolnjevanja delavcev. Druga, še bolj pomembna pot veleva razširiti mrežo industrijskih in drugih strokovnih šol, povečati zmogljivost in število učencev v njih ter napraviti strokovne

šole za glavni vir kvalificirane delovne sile za gospodarstvo. Nadaljnji razvoj gospodarstva, nova podjetja in uvajanje nove tehnike se ne morejo opirati na priučene in polkvalificirane delavce.

Dejstvo pa je, da se je od leta 1951 znižalo število šol za kvalificirane delavce, industrijskih šol in šol za učence v gospodarstvu za 28 %, število učencev v njih pa za 20 %. Letni dotok kvalificiranih delavcev iz vrst učencev, ki so končali te šole, znaša največ 45.000. Tudi v tako neugodni kvalifikacijski strukturi kvalificirane delovne sile zadostujejo učenci iz šol komaj za 50 % potreb. Problema se moramo torej lotiti tako s stališča popravljanja sedanje neugodne strukture kakor tudi s še bolj širokega stališča razvoja gospodarstva in uvajanja novih tehničnih metod ter bolj sodobne proizvod. organizacije. Sklad 6 milijard, s katerim trenutno razpolaga Zveza industrijske zbornice, bo koristno uporabljen mogel poleg drugih ukrepov pospešiti težnjo načrtnega in sistematič-

nega usposabljanja kvalificiranih kadrov v gospodarstvu.

Ukrepi pa so lahko dobri ali slabi. O sistemu usposabljanja kvalificiranih kadrov za gospodarstvo, o fizionomiji kvalificiranega delavca v sodobni proizvodnji in o pripravljanju strokovnega naraščaja je treba dobro premisliti. V tem smislu so razpravljali o vprašanjih sistema strokovnega šolstva tudi v skupnih komisijah Zvezne industrijske zbornice in Komisije za reformo šolstva.

Ozka specializacija ali širša tehnična kultura

Po vsem svetu razpravljajo o tem, kakšno fizionomijo naj ima kvalificiran delavec v sodobni proizvodnji. Naša država ima najmanj vzrokov, da se tega problema ne loti z najbolj progresivne strani, posebno glede priprave kvalificiranega naraščaja, izhajajoč iz dveh momentov: iz zahtev sodobne proizvodnje in tehničnega napredka ter iz družbeno ekonomskih odnosov, ki odpirajo mladim pokolenjem perspektive nadaljnega usposabljanja. Če nam je torej izpopolnitev števila kvalificiranih in njegovih uskladiitev s potrebami sodobnega gospodarstva in njenega nadaljnega razvoja, sprememba kvalifikacijske strukture v korist kvalificiranih neodložljivo delo tedaj se moramo odločno opredeliti, kako jo spremeniti in po tej liniji tudi usmeriti sistem strokovnega usposabljanja naraščaja.

V nekaterih vejah je precejšnje število kvalificiranih prišlo do svojih kvalifikacij s prakso na delovnem mestu v drugačnem času, v dobi drugačnih tehničnih metod in proizvodnega procesa, ki jih tudi naša industrija in druge veje gospodarstva, neke hitreje, neke bolj počasi vse bolj opuščajo in jih bodo opuščali.

Res je, da se sodobna proizvodnja čedalje bolj razčlenjuje na preproste delovne operacije. V sistemu mehanizacije se vloga delavca pogosto »skrči« na manipuliranje z avtomatskimi aparati in napravami, ki izklučujejo skoraj vsako ročno delo v klasičnem smislu. Poklicij se množi. Neka komisija je pri nas opisala za sedaj približno 2.000 poklicev, ki jih imamo v našem gospodarstvu.

(Nadaljevanje z 2. strani)

Prvi koraki praktičnega učenja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ta položaj je na prvi pogled varljiv. Zdi se namreč, kakor, da bi se sodobna industrija vse bolj usmerjala k ozki specializaciji delavcev in da se v večini poklicev lahko delavec pričakuje v nekaj tednih, ker mu je potreben zelo majhen krog veščin, minimalna priprava, da bi lahko dolga leta izdeloval, in to zelo večje, eno samo podrobnost.

Vendar pa danes mnogi ekonomisti, praktiki in teoretiki, naše in katerekoli druge države na svetu ponavljajo, da je vez med delovno produktivnostjo in izobrazbo v sodobni proizvodnji skoraj neposredna. Vse sodobne izkušnje govorijo o potrebi višje ravni izobraževanja in strokovnega šolanja, bolj široke tehnične kulture, bolj osnovnega poznavanja znanstvenotehničnih načel svoje stroke za sodobni proizvodni proces, ki zahteva popolno razumevanje in obvladovanje stroja, večjo odgovornost in točnost, smisel za ekonomičnost ter — večjo elastičnost in možnost prilagajanja kvalificiranega delavca pogostim spremembam v tehničnem procesu, ki jih doživlja že samo eno pokolenje. Mineva čas, ko je bilo mogoče prenašati poklic z očeta na sina; mineva čas, pravi strokovnjaki, ko se je lahko veliko pričakovalo od fizične moči in poklicne veščine delavcev, kakor tudi od njegove bistrosti in iznajdljivosti, če se te ne oslanjajo na široko strokovno podlago. Sodobna tehnika, proces in proizvodna organizacija, spremembe, ki v tej dobi velikih tehničnih iznajdb zelo naglo nastajajo in na katere je treba biti pripravljen, zahtevajo od kvalificiranega delavca tako temeljne osnove splošne izobrazbe ter kulture, kakor tudi široko znanstvenotehnično pravo v svoji stroki.

Potemtakem: ali naj prepustimo pripravo novih kvalificiranih delavcev priučevanju na delovnem mestu brez zadostne šolske priprave, priučevanju pretežno rokodelskega tipa, ali naj povečamo število kvalificiranih ter popravljamo kvalifikacijsko strukturo v vsakem pogledu, tako števila kakor kakovosti, tako, da jih lahko v okviru njihove stroke odgovorno in ustvarjalno postavljamo v proizvodnjo. To je nezogibno vprašanje, ki se je odprlo, ker gre za pokolenja, ki bodo več deset let nosilec proizvodnega procesa.

V naši industriji je čedalje več zahtev po pripravljanju kvalificiranega delavca z ustrezajočo tehnično kulturo v svoji stroki, z zmožnostjo, da obvlada več strokovnih veščin na visoki stopnji, na temelju širšega poznavanja znanstvenotehničnih načel, z več znanja, ki vsebuje prvine družbenoekonomskih znanosti, posebej še zaradi vloge, ki jo ima delovni človek v našem sistemu socialističnega samoupravljanja.

S šolanjem

Zdi se popolnoma sprejemljivo, ko govorimo, da je sodobnemu človeku, naj bo njegov poklic že kakršenkoli, potrebna širša splošna izobrazba, h kateri prištevamo tudi tehnično kulturo kot sestavni del sodobne izobrazbe. Prav gotovo se vsi strinjamo, da je to delovnemu človeku v socializmu nujno in da mu to tudi pripada. V tem so bili doseženi tudi veliki uspehi. Demokratičnejša našega šolskega sistema, zvišanje ravni izobraževanja za vso mlado pokolenje z obveznim osemletnim šolanjem — to je prva velika poteza.

Kljub temu pa pogosto zastavljamo vprašanje — ali lahko naša družbena skupnost postavi to tako široko prejo, kakor postanemo bogati in bomo mogli dajati tako velika sredstva za dvig splošne kulture vseh delovnih ljudi? Vprašanje pa se postavlja dejansko obrnjeno: ali družba lahko postane bogata, brez zadostno izobraženih strokovnih kadrov, ki naj to bogastvo ustvarjajo? V tem smislu obvezno osemletno šolanje ne ustreza samo načelu enakosti izobraževanja, temveč tudi zahtevi, ki jo postavlja sodobno gospodarstvo. (Razumljivo je, da se tu ni mogoče spuščati v pojasnjevanje vse nujnosti sprejema osemletnega obveznega šolanja kot nepogrešne predhodne izobrazbe za strokovno izobraževanje, o prednostih sprejema splošne osnove izobraževanja v starostni dobi do štirinajst let in drugim vprašanjem tega gospodarstva.)

Jasno nam je tudi, da bomo še dolgo imeli opravka z dotočkom delovne sile brez zadostne šolske kvalifikacije in splošne kulture, dokler ne bomo z razširjenjo šolske mreže ter z lokacijo tako obveznih kakor strokovnih šol zajeli največje možne kontingente otrok, posebno iz kmetijske prenaseljenih krajev. V tem razdobju moramo računati, da bo priučevanje na samem delovnem me-

stu eden izmed virov kvalificiranih delavcev ob razvejanem dopolnilnem sistemu strokovnega usposabljanja, ki je pri nas zakrnel in neurejen, pa tudi prepuščen naključju in samovolji pri ocenjevanju kvalificiranosti.

Vse to pa vendar ne pomeni, da bi pripravljane kvalificirane naraščajo ne smele biti odločno usmerjene k šolanju v strokovnih šolah z obvezno osemletno šolo kot predizobrazbo. V tem smislu moramo razširitev mreže šol za učence v gospodarstvu, industrijskih in tehničnih šol, radikalno izboljšanje njihovih delovnih in učnih pogojev razumeti kot sestavni del gospodarskega razvoja in prav tako moramo razumeti investiranje v ta razvoj. Nujna je potreba po doslednih analizah in proračunih, da postanejo čim prej strokovne šole najvažnejši vir za pripravljanje kvalificiranih delavcev. Sodobna tehnika in izpopolnjevanje proizvodnega procesa namreč nista pri nas vprašanje neke oddaljene bodočnosti, temveč vprašanje dnevov. To vprašanje pravzaprav čaka na kadre, da bi moglo biti hitreje rešeno. Razen tega pripravljamo mlada pokolenja kvalificiranih delavcev tudi za bodočnost, v kateri bodo glavni nosilci napredka.

Zmogljivosti šol za kvalificiranje delavcev že danes se zdale niso zadostne, da bi sprejele vse kandidate ki so končali obvezno osemletno šolo. Na primer: v strokovne šole v Srbiji se je v šolskem letu 1955-56 vpisalo samo 55 % prijavljenih, to je 10.039 od 18.171. V industrijske šole so od prijavljenih 4.045 kandidatov sprejeli samo 40,7 %, to je 1.645. Podobno je tudi v drugih republikah. Kljub stalni usmeritvi k gimnazijam so v industrijskih šolah že dosegli, da imajo vsi vpisani kandidati končano osemletno šolanje. To govori o že popolnoma spremenjenem odnosu do teh šol, o pomembnem družbenem procesu, ki se dogaja. Samo majhne zmogljivosti teh šol onemogočajo, da ne dotekajo strokovni kadri za gospodarstvo pretežno iz njih. Razumljivo je, da je stvar realne ocene možnosti razširitve števila in zmogljivosti teh šol, vendar pa bo ta ocena toliko bolj realna, kolikor bo opravljena s stališča prednosti šolanja kadrov za gospodarstvo.

Industrijska šola kot najboljši tip

Če želimo zadostiti zahtevi po širši strokovni izobrazbi kvalificiranega delavca, če se postavimo na stališče, da lahko ozka specializacija in skrajšanje strokovnosti na eno ali več najpreprostejših delovnih operacij zadovolji samo na prvi pogled, tedaj se bomo pri določanju sistema šolanja kadrov pretežno usmerili k tipu šole, v katere sestavo bo praktično učenje, s šolsko delavnico, to je k industrijski šoli. Ta šola se je po mnenju strokovnih in gospodarskih krogov po rezultatih, ki jih nudijo v primerjavi s šolo za učence v gospodarstvu, uveljavila pri nas kot najboljši tip za kvalificiranje delavcev. Šola za učence v gospodarstvu, v kateri se odvija praktični del učenja v sami proizvodnji na delovnem mestu, je bolj usmerjena k obrtnemu nesodobnemu kvalificiranju in ne zagotavlja ši-

Delavci po kvalifikacijah (v tisočih)

Leto opazovanja	Skupaj delavcev	Visoko-kvalificirani	Kvalificirani	Polkvalificirani	Nekvalificirani
1952	1111	17	372	284	438
1953	1189	36	407	328	226
1954	1321	40	449	362	470
1955	1490	45	507	408	529

Uslužbenci po kvalifikacijah

(v tisočih)

Leto opazovanja	Skupaj uslužb.	Višji strokovni	Srednji strokovni	Nižji strokovni	Pomožni
1952	390	33	101	99	66
1953	299	33	100	99	66
1954	330	37	111	109	66
1955	333	37	112	110	66

Kako so zasedena delovna mesta po tarifnih pravilnikih z osebami ustrezne kvalifikacije v l. 1955

(odstotki)

Delavci

Ljudska republika	Visoko-kvalificirani	Kvalificirani	Polkvalificirani	Nekvalificirani
Srbija	52,7	85,9	66,9	179,9
Hrvatska	75,0	90,7	96,1	131,3
Slovenija	44,0	84,1	113,8	152,6
Bosna in Hercegov.	54,1	81,2	64,8	169,7
Makedonija	46,3	49,7	55,0	259,6
Črna Gora	67,9	64,3	99,0	153,3
FLRJ	57,6	84,9	83,4	167,0

Uslužbenci

Ljudska republika	Višje strokovni	Srednje strokovni	Nižje strokovni	Pomožni
Srbija	43,9	68,6	131,7	238,8
Hrvatska	78,4	90,7	116,8	132,3
Slovenija	37,2	71,4	165,0	195,1
Bosna in Hercegov.	57,3	72,6	128,6	195,1
Makedonija	32,4	41,9	205,6	145,6
Črna Gora	59,8	80,0	155,6	132,0
FLRJ	57,2	76,8	135,1	179,7

Pripomba: Vse štiri tabele so vzete iz elaborata Podkomisije za strokovne šole.

rine tehnične kulture. Neglede na teoretično učenje, ki so ga deležni ti učenci v šoli, ne zagotavlja organske, funkcionalne enotnosti teoretičnega in praktičnega učenja. Tako menovana prednost praktičnega učenja v sami proizvodnji ima namreč — razen v tistih vejah gospodarstva in industrije, kjer se to učenje niti ne bi moglo organizirati v šolskih prostorih — svoje velike pomanjkljivosti zaradi trenutnih naročil, ne zagotavlja praktičnega učenja s širšega vidika stroke ter vsebuje vse nevarnosti ozke specializacije. Posebej je treba poudariti prednost industrijske šole glede organiziranosti vzgojnega vpliva na oblikovanje aktivnih mladih državljanov socialistične družbe.

Zastavlja se vprašanje: kakšno bo razmerje industrijskih šol do srednjih strokovnih šol, v katere se je prav tako mogoče vpisati po osemletnem obveznem šolanju in ki traja prav tako dolgo kakor industrijska. Industrijska šola prav tako postaja ena izmed šol srednje stopnje. Če se osvobodimo starega gledanja na gimnazijo kot osnovni kriterij za oceno vrednosti drugih šol, tedaj vsaka šola dobi svojo vrednost po družbeni funkciji, ki jo opravlja v izobraževanju kadrov. V novem šolskem sistemu se mora razmerje med šolami premakniti v korist industrijskih šol glede na enako osemletno predizobrazbo za vse srednje šole. To vse lahko po svoji strani krepko vpliva tudi na krepitev prvin enakosti in prvin odpravljanja razlik med um-

skim in fizičnim delom. Razen tega pomeni odpiranje poti iz teh šol k najvišjim kvalifikacijam in nadaljnjemu izpopolnjevanju v svoji stroki pod določenimi pogoji nadaljnji korak k demokratizaciji našega šolstva.

Ce postavljamo v središče pozornosti to šolo kot bodoči osnovni vir delovne inteligence, kot polnovredno šolo, ki odpira perspektive tudi do najvišjih kvalifikacij, to ne izključuje, niti ne more v trenutku prekiniti priučevanja odraslih delavcev na delovnem mestu in njihovega kvalificiranja po najraznovrstnejših poteh, niti z oblikovanjem kvalificiranih kadrov, niti celo v šolah za učence v gospodarstvu, ki jih je postopno treba prevajati v sistem industrijskih šol. Ostrina problema kvalificiranja delovne sile v gospodarstvu in popraviljanje kvalifikacijske strukture nasprotno zahteva skrbno, graditev celovitega sistema pripravljanja in izpopolnjevanja kvalificiranih delavcev, zahteva, kakor smo že prej navedli, široko mrežo dopolnilnih strokovnih tečajev, zahteva utrjevanje jugoslovanskega profila kvalificiranega delavca in mnoge druge ukrepe za izboljšanje teoretičnega in praktičnega učenja in sestava učnega kadra v obstoječih šolah.

Glede na velik pomen, ki ga ima vzgoja kadrov za kmetijstvo, bo objavilo uredništvo »Naše skupnost« tudi o tem problemu v eni izmed naslednjih števil poseben članek.

UREDNIŠKI ODBOR »NAŠE SKUPNOSTI«

Nikola Balog, Tone Vratuša, Todor Vujasinović, Danilo Vuković, Dušan Vuković, Kiro Gligorov, Ašer Deleon, Milan Ivanović, Petar Ivičević, Jovan Janković, Jovan Marinović, Ljubisav Marković, Mitra Mitrović, Ante Novak, Vojin Popović, Janko Smole, Zdenko Has, Nikola Čobelić.

Predsednik uredniškega odbora:
Kiro Gligorov.

Glavni in odgovorni urednik:
Ljubisav Marković.

UREDNIŠKI ODBOR ZA SLOVENIJO:
Ivo Klemenčič, Vasja Kogej, Viktor Kotnik, Mile Smolinsky, Pavle Zaucer.

Predsednik uredniškega odbora za Slovenijo:
Pavle Zaucer.